



## Yttrande över promemoria om Vattenmiljö och vattenkraft, dnr M2017/01639/R

Fiskevattenägarna Dalarna-Gävleborg yttrar sig härmed över regeringens promemoria "Vattenmiljö och vattenkraft". Yttrandet inleds med en sammanfattning av förbundets synpunkter och därefter utvecklas synpunkterna i samma ordning som promemorian är upplagd.

### Sammanfattning

Fiskevattenägarna Dalarna-Gävleborg menar att nuvarande lagförslag fortsatt diskriminerar fiskevattenägarna till förmån för kraftverksägarnas intressen. Att för samhället betydelsefulla kraftverk med reglerkapacitet får undantag/lättnader genom vattendirektivet är förbundet införstådda med – så till vida undantagen ryms inom god ekologisk potential. Däremot är Fiskevattenägarna Dalarna-Gävleborg starkt kritiska till att villkorlösa kraftverk och dito med privilegiebrev eller med hänvisning till gammal hävd ska tilldelas ett moratorium som ger dessa kraftverk legalitet för fortsatt drift tills deras sak prövas i den nationella planen. Fiskevattenägarnas rättigheter, liksom det akvatiska livet, åsidosätts medan gångna oförrätter legitimeras och premieras ekonomiskt till en nytta som varken är samhällsekonomiskt eller energimässigt försvarbart.

Genom föreslagen att bland annat ta bort båtnadskravet och via branschen medge finansiering av till exempel domstolsprocesser och fiskvägar riskerar nuvarande obalans mellan fiskevattenägare och kraftverkens intressen att bestå. Detta då den samhälleliga prövningen av skador och olägenheter uppkomna av kraftverk försvårar för fiskevattenägarna att komma till tals respektive att för samhället olönsamma små vattenkraftverk via subventioner kan fortsätta vara i drift.

Nedan några viktiga punkter.

- Privilegiebrev, hävd eller motsvarande äldre tillstånd bör inte medföra att verksamheten kan ses som lagligt tillkommen.
- Det måste i den nya lagstiftningen införas en möjlighet till omprövning av villkor för vattenverksamhet redan innan tidsgränserna gått ut. Detta ifall villkoren visar sig vara helt felaktiga.

#### ADRESS

Bondarv Hamregatan 8  
820 40 JÄRVSÖ

#### TELEFON

070-787 75 26

#### HEMSIDA & E-POST

www.fiskevattenagarna.se  
kansli@fiskevattenagarna.se

#### BANKGIRO

5817-1174

#### ORG NR

802473-3142



- Fiskeintresset behöver representeras i den grupp som ska arbeta fram den nationella planen.
- Förslaget i promemorian kommer leda till ökad korttidsreglering något som inte rimmar väl med fungerande ekosystem och uppsatta miljömål. Förslaget måste således revideras så att korttidsregleringar minimeras.
- Den nationella planen får inte hindra en skyndsam prövning av anmälningsärenden.
- Det är tveksamt om den branschgemensamma fonden är laglig i förhållande till konkurrenslagstiftningen.
- Skyldigheten för verksamhetsutövaren/den sökande att stå för motparternas rättegångskostnader måste kvarstå.
- Avskaffandet av båtnadsregeln avstyrks då det ej innebär någon dubbelreglering att behålla den.

## Utvecklat yttrande

### **Kap 10.1 Skyldighet att ha moderna miljövillkor**

Förslaget behöver revideras i delar.

På sidan 119 skriver regeringen att det ska kunna anges olika tider för omprövning av olika villkor om ett miljövillkor är förenat med *en osäkerhet som gör att en uppdatering av det villkoret bör göras tidigare utan att andra villkor ska behöva en lika tidig uppdatering*. Förbundet anser att detta är bra, men att man även bör införa en möjlighet för myndigheterna att ompröva villkor som inte uppfylls omedelbart eller för enskilda rättighetshavare att begära sådan omprövning. Ett exempel som skulle kunna vara akut är om ett tillstånd villkorats med fiskpassager av visst slag och det sedan visar sig att dessa fiskpassager inte fungerar önskvärt. Det kan även handla om dämningssgränser och regleringshastigheter som i praktiken visar sig medföra problem för fisk etc. Att då låta ett sådant missförhållande stå kvar under längre tid kan medföra stora inskränkningar på enskild rätt.

### **Kap 10.1**

Det är en vilseledande och en delvis osann beskrivning att i förslaget framställa tillståndslösa kraftverk som lagliga genom uttrycket "påbörjats på ett lagligt sätt". Mer om detta under pkt 10.5.1.

Här ska även tilläggas att man bör titta på lagstiftningen kring vattenverksamheter i USA. I USA tillämpas tillfälliga tillstånd (koncessioner) vanligen på 30 – 40 år. Det finns ingen anledning för Sverige att utsträcka detta tidsperspektiv.



### **Kap 10.2 Nationell plan för moderna miljövillkor**

Förslaget avstyrks till delar samt behöver justeras i andra delar.

I avsnitt 10.2 behandlas den nationella planen för prövningar och omprövningar av vattenverksamheter. Vi ser positivt på att prövningen i den nationella planen för kraftverken som ska prövas i ett sammanhang där alla kraftverk och dammar i respektive vattendrag prövas gemensamt avrinningsområdesvis. Dock, på sidan 120 menar regeringen att planen *bör vara nationell och tas fram av de myndigheter som företräder berörda statliga intressen som t ex en säker energiförsörjning och skydd av djur och växtliv*. Fiskevattenägarna Dalarna-Gävleborg menar här att det är av vikt att även de myndigheter som företräder fiskeintresset deltar i framtagandet av planen. Detta eftersom fiskets näringar blir allt viktigare. Turismen ger arbetstillfällen på landsbygden och yrkesfisket försörjer befolkningen med bra mat. Därför är det av yttersta vikt att även fiskeintresset representeras.

På sidan 122 skriver regeringen att det *"kommer istället finnas behov av att vattenkraften ger ökat reglerbidrag och ökad tillgänglig effekt jämfört med idag. Det kan t.ex. innebära att kraftverk effektiviseras för att kunna ta mer vatten per sekund genom turbinerna."* Man skriver vidare att planen ska *"ska se till att reglerförmågan blir så hög som möjligt och ge möjlighet att öka effekten i utbyggda vattendrag"*. Detta bör i praktiken innebära att en vidgad korttidsreglering i våra vattenkraftsdammar. Detta är redan idag ett stort problem för de akvatiska ekosystemen och har en stor negativ påverkan på fisket. Korttidsregleringarna riskerar även ett medföra att Sverige inte kommer att kunna nå miljömålen Därför menar Fiskevattenägarna Dalarna-Gävleborg att regeringen bör arbeta för att minska behovet av korttidsregleringarna istället för, som förslaget medför, att öka dem.

#### **10.4.2 Miljökonsekvensbedömning**

Genom att exkludera en strukturerad MKB vid omprövningar öppnas för godtycke och rättsosäkerhet när ärenden avgörs i domstol. Det föreslagna tillägget, 22 kap 29 §, ändra inte på den uppfattningen.

Genom att tillämpa befintliga MKB (6 kap 7 §) vid en omprövning skulle, tvärtom promemorians resonemang, domstolsprocessen underlättas genom att bedömningskriterierna är förutsägbara. Det är också tveksamt om EU:s direktiv 2011/92/EU om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt, medger att MKB utelämnas i processer, se särskilt pkt 6 och 8.

*Pkt 6. Allmänna principer för bedömning av miljöpåverkan bör fastställas i syfte att komplettera och samordna processer för tillståndsgivning till såd-*



*ana offentliga och privata projekt som kan antas medföra stor inverkan på miljön. Pkt 8. Vissa slag av projekt medför en betydande påverkan på miljön. För sådana projekt bör som regel en systematisk bedömning göras.*

### **10.5 Tillståndsprövning får vänta tills det är dags för prövning enligt den nationella planen.**

Förslaget avstyrk.

Det är direkt stötande och väldigt provocerande att införa ett moratorium för tillståndslösa kraftverk. Anläggningar för kraftverk-produktion som vilar på privilegiebrev och gammal hävd bedriver enligt MMÖD olaglig vattenverksamhet, för att inte tala om kraftverk vars verksamhet helt saknar historiska dokument för vattenverksamhet. Att sådana kraftverk, förutom rätten att fortsatt få bedriva vattenverksamhet, dvs förstöra den akvatiska miljön, också ska skyddas från ingripanden för att överträdelserna ska kunna pågå, kanske så lång tid som 20 år, måste sakna motsvarighet i svensk rätt.

Det "naturliga" hade varit att skapa ett lagrum som via ett snabbspår avvecklade dessa kraftverk (med behjälpligt ekonomiskt stöd) eller, om sällsynta omständigheter så medger, pröva ärendet enligt den nationella planen. Istället för att skippa rättvisa har promemorian som utgångspunkt att det olagliga ska göras salongsfärdigt och de drabbade, bland annat fiskevattenägare, ska fråntas lagliga möjligheter från att beivra rättshaveriet. Fiskevattenägarna Dalarna-Gävleborg är orolig över det fall att fiskerättsägarna eller annan anmäler att en vattenverksamhet saknar tillstånd eller bedrivs i strid med givna tillstånd ändå får fortsätta att bedrivas tills verksamheten ska prövas i enlighet med den nationella planen. Ärenden som anmäls för att de bedrivs lagstridigt eller i strid med villkor måste prövas i annan ordning än i enlighet med den nationella planen och då också skyndsamt. Annat är orimligt med tanke på att enskildas rättigheter kan vara kränkta.

Särbehandling av medborgare strider mot 9 § i regeringsformen: "Domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen skall i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iakttaga saklighet och opartiskhet."

### **10.6 MKB vid prövning av verksamheter som tillkommit på lagligt sätt**

Förslaget avstyrks i sin helhet.

Att sätta nollalternativet till det tillstånd som råder vid en verksamhet idag kan inte användas som nolltillstånd. Detta av flera skäl. En verksamhet som bedrivs



idag, och som enligt förslaget i promemorian är att betrakta som lagligt tillkommen då den vilar på ett privilegiebrev behöver på intet sätt vara av det slag som det en gång i tiden gavs tillstånd för. Ett privilegiebrev att bedriva kvarn eller hammare skulle idag kunna nyttjas för att bedriva utvinning av elkraft. Verksamheterna är då helt väsensskilda eftersom bl a påverkan på miljön är helt annorlunda. En turbin fordrar ett kontinuerligt lagrande av vatten emedan kvarnar och hammare drevs olika tider på året och däremellan var vattenmagasinen torra för att t ex kunna användas som bete eller slåttermark. Genom detta så var de äldre tidernas vattenanläggningar passerbara för fisken under stora delar av året, något som sällan är fallet för dagens elkraftsutvinning.

Mot bakgrund av detta är det fel att betrakta nuläget som nollalternativ. Det rimliga vore att betrakta det referenstillstånd som den statliga vattenförvaltningen tagit fram eller håller på att ta fram. Detta eftersom den harmoniserar med EU:s lagstiftningar och därigenom är målet som de svenska vattenverksamheterna ska nå.

#### **10.7 Rättegångskostnader**

Förslaget avstyrks i sin helhet.

I promemorian föreslås att den som ansöker om prövning av en vattenverksamhet som omfattas av den nationella planen inte ska vara skyldig att ersätta motpartens rättegångskostnader. Detta motiverar regeringen med att skyldigheten saknar motsvarighet vad gäller prövningar av andra verksamheter i miljöbalken.

Fiskevattenägarna Dalarna-Gävleborg menar att det vore att gå åt fel håll om man tog bort skyldigheten för verksamhetsutövarna att ersätta motparternas rättegångskostnader. Det skulle medföra att många enskilda, vilka saknar de ekonomiska medel som krävs för att försvara sina rättigheter i en sådan här typ av process, skulle dra sig för att bli part i målet. Ändras denna bestämmelse så kommer den att medföra att många enskilda medborgare inte får möjlighet att föra en adekvat talan mot de som vill göra inskränkningar och intrång i deras äganderätt. Man kan heller inte räkna med att statens företrädare i vattenmålen har samma syn på sakförhållandena och målet som de enskilda sakägarna.

Att det enbart är i vattenmål som denna skyldighet finns får inte tas som intäkt för att den bör tas bort, utan det rimliga vore istället att införa den för alla typer av miljömål så att människor som är sakägare på ett adekvat och fullgott sätt kan försvara sin egen rätt till en dräglig livsmiljö och rätt till bevarande av sin äganderätt.

### **10.8 En branschgemensam finansiering (fond)**

Det är förbjudet med samarbeten som begränsar konkurrensen. Att ersättning används till biotopförbättrande åtgärder och utrivning av kraftverk är okontroversiellt, men att en sådan fond ska kunna användas till att finansiera tillståndsanvändningar etc för kraftverk som verkar på en gemensam SPOT-elmarknad kan knappast vara förenligt med nationell eller europeisk konkurrenslagstiftning. Dessutom strider ett riktat företagsstöd mot normen att den som förorsakat en skada också ansvarar för att skadan åtgärdas, uttryckt som PPP i 2 kap 3, 8 §§ MB.

Dock är det efterlängtat och behövligt att branschen själv tar ansvar för de miljökostnader som vattenkraften orsakar.

### **10.9 Båtnadsregeln**

Förslaget avstyrks i sin helhet.

Att behålla nuvarande utformning av miljöbalken 11 kap 6 § innebär inte, såsom regeringen menar, någon dubbelreglering gentemot de allmänna hänsynsreglerna. Paragrafen anger att en verksamhet inte får ske om fördelarna utifrån allmän och enskild synpunkt överväger kostnaderna samt skadorna och olägenheterna av den. De allmänna hänsynsreglerna tar enbart hänsyn till allmänna intressen emedan lydelsen i MB 11:6 även tar hänsyn till enskilda intressen såsom fisket. Att ta bort denna paragraf skulle försvåra för äganderättsintressen och övriga enskilda intressen som kan komma att påverkas av någon som vill bedriva vattenverksamhet. Detta då t ex äganderätten till fisket i det vattenområde som är tänkt att exploateras kan tillhöra någon helt annan person än den som äger vattenområdet och vill exploatera detta. Påverkan kan även komma på andra enskilda intressen t ex fiske i angränsande vatten, ändrade avbördningsförhållanden i vattnet och från kringliggande mark etc. Så mot bakgrund av detta är det av vikt att behålla nuvarande lydelse av MB 11:6. De allmänna hänsynsreglerna tar inte hänsyn till sådana inskränkningar som ovan beskrivits och därav utgör båtnadsregeln ej någon dubbelreglering.

Vidare slår Ett borttagande av båtnadskravet sönder en utarbetad rättspraxis och öppnar för marknadsmässigt godtycke vid ekonomisk bedömning av vattenverksamheter. Att få sin sak prövad när skador och olägenheter uppkomna på grund av en vattenverksamhet stryks kommer detta försvåra för förbundet att föra talan för fiskevattenägare.

R Hermansson  
Ordförande